Број 277. У Новом Саду, у понедељак 15 (28.) децембра 1908. Година XLIII

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за ван стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налазе се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Позив на претплату.

1 јануара 1909. године отварамо нову претплату на прву четврт

„Застава“ излази два пут дневно, а стаје као и до сад на три месеца **8 круна** за све оне, који желе да им се „Застава“ **дневно један пут** поштом шаље, а на месец дана **2 круне 70 потура** — За оне, који желе, да им се лист шаље **два пут дневно** поштом стаје **9 круна 75 потура на три месеца.**

За Нови Сад стаје „Застава,“ кад се два пут дневно шаље лист кући, **9 круна на три месеца.**

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке и молимо све пријатеље листа да нас у овом послу помогну.

Обраћамо нарочиту пажњу на **„Заставине“ бројеве од петка, вечерњи и јутарњи број уједно.** Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди, о народном здрављу, о правним поукама и т. д Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње а на три месеца 1 круна.**

Најлакше се претплаћује **поштанском упутницом.**

Нови претплатници који одмах пошљу своју претплату **за прву четврт 1909 добијаће све до краја овог месеца бесплатно лист.**

По решењу управе, лист се ником не **сме** давати на вересију.

У Новом Саду, децембра 1908.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Извољсков говор.

У очи дана, када је Извољски говорио у думи, сазвао је к себи представнике свију руских странака. И казао им је у повереању и оно, што није могао и није хтео да каже ни у тајној седници думе Да имамо пред собом онај поверљив говор Извољсков, ми би знали више. Говор његов у думи, после оног поверљивог говора, изгубио је ону велику важност, коју би имао иначе. Извољски је у думи говорио онако, како је мислио да је најбоље да говори — пред Европом

У Извољсковом говору што га је говорио у думи, има велика празнина. Оно што је очекивала Европа да чује од њега није чула. Он није казао и није чак ни нагласио: Како мисли он и како мисли Русија да треба решити питање о анексији. Из тога се извукао Свет о томе још мање зна но што је знао до сад

Извољски је у свом говору више пута употребио речи: „праведни захтеви“. Изјавио је најпре, да се берлински уговор не може изменити без пристанка великих сила, које су потписале тај уговор. Зато и желе конференцију сви они, „који више полажу на право но на свршен чин“. Ово је можда најтежа реченица у Извољсковом говору. — Овим он осуђује анексију, која је створила свршен чин, да би изиграла право Али уједно изјављује да то не може тако остати

Извољски се окренуо према Аустро Угарској и пипнуо за шешир Не каже баш да је Русија пријатељски расположена према Аустро-Угарској, него каже: Док се Русија са другим државама споразумевала, није била непријатељски расположена ни према Аустро Угарској Иначе је уверавао, да ће се Русија трудити да се задовоље праведни захтеви према Србији и Црној Гори и праведни захтеви према Турској и напослетку праведни захтеви према Бугарској.

Извољски је прекорео Бугарску, али је не оставља сасвим без наде. „Русија ће се трудити да између Турске и Бугарске дође до праведне погодбе“, а прича како је заслуга Русије, што је у програм европске конференције ушло, да се одштете Србија и Црна Гора. Како?! Праведна погодба, праведни захтеви, оштета . . . Ово значи свакојако нешто. Нешто треба да буде, али шта. О томе је ћутао Извољски.

Има у Извољсковом говору да треба Србија, Црна Гора, Бугарска да склопе савез са Турском, да би могли бранити своју народну и економску самосталност Извољски не каже против кога, али се осећа, да би овај славенско-турски савез требао бити наперен против Аустро Угарске.

Има још две тачке у Извољсковом говору о којима ће се много претресати. Извољски се бранио пред думом: Зашто Русија није протестовала против анексије, кад је то јавно мнење у Русији тражило? И ту је рекао, да Русија има с Аустро Угарском у погледу Босне и Херцеговине старије споразуме, који су се прежи вели, а неки и нису сасвим. Није дакле могла учинити а да не буде прекора. А да је хтела протестовати, морала је бити готова да и ратом поткрепи протест, а Русија није хтела да ратује.

Извољски је дакле признао погрешке руске дипломације из прошлости. И изјавио да Русија неће рата.

Данас свака велесила хоће нешто друго, а све изјављују да неће рата. И ко би узео ту тешку одговорност? Велесиле неће Русија се баклања за већину великих сила. Она неће да носи напред барјак. Она хоће заједно са Енглеском, Француском, Турском и Италијом Јест и с Италијом. Јер је Извољски признао да између Русије и Италије има савез И то откако је Аустро-Угарска кренула да гради санџакску железницу. Откад је дирнула у постојеће стање на Балкану. Онда су Италија и Русија склопиле споразум против тога. А после је дошла чак и анексија Ту је још много јаче дирнуто у постојеће стање.

Извољски је оставио Европу у неизвесности. Но не толико у главној ствари, него у појединостима Иначе се он нада да ће и Немачка приступити да се повољно реши заплет — мирним путем.

А шта је радила дума руско народно представништво?! Закључком дума је изјавила словенским народима на Балкану своје братске осећаје и изјавила наду да ће влада свом снагом радити на томе да се интереси словенских народа очувају. Дума се нада, да ће се то морати учинити мирним

ПОЛИСТАК.

ПАНДОРА.

— Превод с мађарског. —

— О славном вајару Жан Миролу говорите? — Питаше Шатр друштвене чланове, који су при друштвеном каванском столу сркали тој.

— Шатр! Овде је Шатр! — повикаше више њих — Он зна више занимљивих ствари о њему.

— Одиста — ако ко познаје Мирола, ја га свакако познајем, јер сам у млађе своје доба непрестано заједно с њим бивао. Посећивао сам га више пута у његовој радионици, те колико сам пута и до десет часова увече седео код њега и слушао узвишено, духовито предавање му, које је поред рада свога, држао о уметности.

Миролова радионица беше на петом спрату једне големе палате. Непосредно поред њега, беше намештен скроман стан његове матере. Била је сиротица сасвим без вида, шта више ни на улицу није могла изилазити, већ само онда, кад би је син изводио у шетњу. Но она никуд није ни желела, најбоље се осећала у стану, код куће, где би за најмању ствар знала, где је што шта и тако је слободно корачала тамо-амо, да шта више ни једну столицу није помакла с места.

— Радионица Миролова у правом смислу изгледаше на трговину старудија. Није било дана, а да кући не би доносио какав диван кип, те ако не би имао другог посла, он би то прекалуписао у већи формат. С великом радозналошћу запитиваше га мати, шта је донео, шта ради и све би узимала у руке, опипкивала би све мале кипове и хвалила укус синовљев.

— Ала је леп овај мали Венус! Овакав прекрасан рад, још нисам ни видела

— Сирота слепа жена?! Као да би она то могла видети.

Мирол је неизмерно волео своју матер и с правом дечјом љубављу лебдео је над њом. Само је молио, да кад он није код куће, да не улази у радионицу му. Зашто — то већ није казао, али сирота слепа, врло је добро знала узрок, те би јој још теже било, кад би синовљеве велике творевине хвалили, а она то не може да види. Тада би јецала и држала рубац на лицу, гушећи се у сузама жалила би се:

— Милостиви Боже! Чиме сам те увредила, да ме тако казниш?. . . Како се веома несретна осећам, да баш ја не могу видети Жанове радове, којима се цео свет диви.

И сам Мирол никад није говорио пред њом о својим киповима мислио је да би тиме можда ожалостио матер. Умолио је и своје познанике, да никад не спомињу о овим стварима пред њом.

Једном сав задуван дође Мирол к мени и исприча ми с великим одушевљењем, како му најпосле пође за руком постићи стари свој умишљај и нађе „Пандорин“ лик. Сто и хиљаду пута је већ покушао да је створи, али никад не беше доста изражена — док му најпосле пође за руком праву „Пандору“ да створи.

— Ту је! — ускликне радостан, а лице му блистало од блаженства. — Сад ћу да се наместим, те ћу за месец дана бити готов са највећим створом својим Нећу сад ништа на њој да измењујем. Знаш пријатељу, толико сам задовољан сам собом, да сам и свој завет погазио, те сам и својој матери испричао велике смерове своје и „Пандору“ јој описао. Не знам куд ћу и шта ћу од радости! Хајде са мном да видиш

II.

После два минута већ се ухватио за ме и тако је јурио са мном кроз улицу, да сам једва могао ићи за њим. — У ходу је, наравно, непрестано говорио, те се није ни обазирао, што се на сваком кораку ударише о пролазника на улици. У глави му је само „Пандора“ била, она је заузела сваку мисао његову.

путем и уз очување руског народног достојанства.

Дума је казала све што је могла. Из волски је прећутао, што што је мислио да треба прећутати. Све то тумачиће се равно, па чак и тако, да тим изјавама мира навлаче и кураже Аустро-Угарску на непопуштање, управ на рат, у који би хтели да је увуку.

Нови Сад, 15. децембра.

„Покрет“ о сједињењу. Ретко се кад забављамо писањем овога поштованог напредњачког листа, јер не доспевамо за ту корисну разоноду. Те једно оскудица времена и простора а дуго љубазно гледање кроз прсте тим будућим људима, даје напредњацима наших хрватских суседа једну завидну прилику, да се неодговорно нађаскају о чему год хоће — Пишући тако у броју од прошастога четвртка о положају коалиције осврнуо се „Покрет“ и на правашки захтев, да се самостална странка изјави о сједињењу Босне са Хрватском и Славонијом. „Покрет“ замера правашима, што то траже безуветно а забадава. Ето се воде преговори између Аустрије и Турске о новчаним оштетама за анектирану Босну и Херцеговину, за прихват анексије добила је Угарска плунарни изборни систем („Покрет“ то зове политички добитцима на штету Хрватске“), а од хрватско-српске коалиције тражи се пристанак на анексију и на сједињење без и к а к в и х о д ш т е т а. „Србобран“ се није изјавио за сједињење и не треба да се изјави, кад „краљевина и Хрватска“ не ће добити никаквих концесија за то. — Кад смо прочитали ово писање „Покретово“ изишло нам је пред душевне очи (да се тако изразимо) једно дете, које гледајући деобу рђавих људи, брише јуначки рукавом једну чест на средини лица и тражи свој део — Каква племенитост мисли и осећања код ових покреташких будућих људи! Дакле и они би хтели да се мало осигурају и „окрепе“ на рачун анектиране Босне и Херцеговине, а пошто је „Покрет“ уједно орган другога реда и самих самосталаца, излази, да овако племенито мишљење заступа и сама самостална странка. Добро је, да се ово запамти.

Већање странке права.

Данас ће да се обави једна паметна ствар: да се убрза или доврши распадање хрватско-српске коалиције После тродневнога већања егзекутивног одбора коалиције данас се састаје пленарна конференција коалиционе странке права, да одлучи коначну најновију тактику у политичком раду хрватско-српске коалиције или званично одлучи распад коалиције.

Судећи по писању листова хрватско-српске коалиције, а нарочито по писању „Хрватске“ ова последња могућност много је вероватнија. Јер у своме позиву на повереике хрватске странке права пише и позива тај лист, да се на данашњу седницу искупе сви повереници и заступници странке јер се ради о врло озбиљним стварима и о крупним страначким одлукама, па да после не осуђују скупштину ради њених закључака. А уједно налази тај лист за потребно да спомене, како је хрватска странка права управо пре годину дана одлучила, да напусти политику речке резолуције и да се поврати на своје старо правашко становиште. У томе враћању на стари правашки програм и гледа хрватска странка права свој велики успех приликом последњих избора

За једнога објективног посматрача ово спомињање правашкога листа пред самом скупштином хрватске странке права не може ништа друго значити него то, да се она одлучила да иступи из хрватско српске коалиције. И да потражи ново друштво међу оним странкама, које имају исти програм као и она. — Остали листови хрватско-српске коалиције нит роморе, нит говоре: Страх да ће се коалиција распасти одузео им је снагу расуђивања (која се и иначе ретко код њих испољавала) и говори и једна мирна преданост удбини завладала је њима. Само се Супилов „Нови Лист“ обара на ово „пунтање“ хрватске странке права и доносећи незавидно велики број правашких фракција руга се будућем „правашком блоку“ као некоме монструму. А осим тога укорава Супило странку права, да је својим преговорима с појединим мађарским политичарима онемогућила частан довршетак „борбе“ међу коалицијом и угарском владом јер је лицитирала на ниже од целокупне хрватско српске коалиције. То лицитовање на ниже осудиле су остале странке хрватско српске коалиције у својим клубским седницама и означиле као капитулацију пред угарском владом.

После горе наведеног писања „Хрватске“ и „Новога Листа даљи опстанак хрватско српске коалиције изгледа немогућ, јер се не може разумети даљи заједнички рад међу странкама и људима, који се овако разилазе у схваћању прилика и политичког рада и који имају једно за друго овако „савезничких“ осуђивања.

Него врло је занимљиво знати, какав се спољашњи разлог нашао за овај распад коалиције. Тај је разлог босанско питање. Хрватска странка права, која у своме програму имаде уједињење свих „хрватских земаља“ врло је угодно изненађена најновијом фикцијом о тријализму и намигивањем бечких кристлих-социала сједињењу Босне и Херцеговине са Далмацијом, Хрватском и Славонијом. Она се боји, да у друштву досадањих коалиционих странака не ће моћи извести тај хрватски сан и зато се жури из коалиције. Но пре него што ће се раскрстити са својим досадањим савезницима она је поставила самосталној странци увет, да се изјави о сједињењу Босне са мајком земљом.

Но и у том случају, да се самостална странка заборави толико и да се закуне на правашки програм, а судећи по досадашњем раду самосталском то код оте странке није немогуће, и у том случају распад коалиције само је питање времена

Разлог некаквога омогућења „сједињења“ само је привидан разлог распада коалиције, јер се прави разлог налази у коалицији самој. Она је неспособна за икакав реалан рад, она не може да се сабере и да барем зна јасно за чим иде и којим ће се начином служити, она не може да престави себи, колико је она кадра у појединим случајевима извојевати и да ли је у опће што год кадра.

И отуда она већ легендарна безгласвост те скупине људи, отуд оне најопречније изјаве, нека вечита преговарања са свим могућим људима од уплива, и вечита савезничка пребацивања.

Могуће је, да данашња правашка седница не ће званично одлучити распад коалиције. Кажемо м гуће је, јер нормалан мозак не може предвидити, шта ће урадити или одлучити хрватско-српска коалиција. То је неприступачна тајна за нормални свет.

Али се једно може рећи за њу: Она је престала да опстоји, она спада у историју наше неславне наше прошлости, и служиће као образац потпуне политичке несређености и немоћи, на коју ће се дуго прстом показивати А питање њенога званичног распада питање је, које је потпуно свеједно за свакога од нас.

С.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Говор министра Извољског.

У петак је у руској думи говорио министар спољних послова Извољски о спољној политици Русије, нарочито с обзиром на последње догађаје на Балкану. Доносимо у главним потезима овај врло значајан и толико очекивани говор. — У почетку свога говора истакао је Извољски значај најновијих споразума између појединих држава, као руско-јапански, јапанско-амерички, руско-енглески, којима је свима сврха очување мира и заштита слободне трговине. Нарочито је истакао значај р у с к о-е н г л е с к о г с п о р а з у м а у погледу Персије, којим је постигнуто већ користи. Енглеско-руски споразум односи се на тачно одређена стварна питања, али је он врло важан по Русију и са општег гледишта, у колико ствара између ове две силе потпуно пријатељски и пун поверења однос и тиме и у другим питањима осигурава сагласан поступак. Да је тако, могу за пример послужити и искрснула балканска питања.

Стална тежња, да се савезнички однос са Ф р а н ц у с к о м утврди, крунисана је успехом. Русија и Француска у свима питањима светске политике поступају посве сагласно. Тај пак савез не спречава Русију, да одржава пријатељске односе и са другим државама. Политика Русије није управљена против Н е м а ч к е, шта више између Русије и Немачке остао је стари пријатељски однос. Извољски потврђава оно уверавање Билова, да између Русије и Енглеске нема ни тајног ни јавног споразума, који би био управљен против интереса Немачке.

Најновије зближење између Р у с и ј е и И т а л и ј е природна ја последица заједничких интереса обе државе, који траже да се одржи садање стање на Балкану и очува политичка и економска независност бал-

---

— Ово је прави мајсторски производ, мој пријатељу. Осећам, да ћу се прославити. Па видећеш и ти сам. Након осмомесечног мучног страховања, опита, умора, пошло ми је за руком. Колико сам ноћи провео неспавајући због „ње“, док сам је најпосле умео створити по својој вољи.

У том стигосмо и пред кућу, где је Мирол становао и узбуђен водио ме је уз степенице И овде је још непрестано говорио, али му глас запињаше од узбуђења.

Драги мој пријатељу, видећеш само једну скицу, ал ћеш и из тога више разумети, него шест година кад бих ти тумачио.

Овде му се наједанпут прекиде реч. Стигосмо пред врата радионице и Мирол чује глас:

— Глас моје матере — промуца бојажљиво. Колико сам пута рекао, колико сам пута молио, кад нисам код куће, да не улази у радионицу.

Пажљиво, лагано је отворио врата, у томе тренутку пак чуло се из радионице тупо падање, звекет и једна оштра цика.

У једном скоку, као тигар, створио се Мирол у радионици и видим, како му је лице од једном пребледело и сруши се на под. На сред собе стајала је мати и дрхтала од узбуђења. На земљи су лежала парчад у гомилицама. Ни једне речи не мога рећи Мирол, као да је онемео. И ја сам осећао, као да се каква ужасна драма одиграла у овој малој тескобној радионици.

Неизмерно ме је прожимала ова тишина

— Сирота слепа жена, лагано подиже руке своје и склопи их молећи:

— Опрости ми, мили мој сине што сам погазила твоју забрану . . . Није л' „Пандора“ била, погледај?

После кратке паузе, загрли Мирол своју матер и стараше се, да је ублажи.

— Мила моја добра мати, није . . . није „Пандора“ била. На срећу је био само један безвредностан кипић.

Разведри се Мироловичино лице.

Хвала Богу! Тако сам се бојала, да је баш „Пандора“ била. Сама себи никад не бих могла опростити. Сад ме пак загрли и обећај ми, мили мој сине да се на мене нећеш срдити, као што се и ја поново завештујем, да никад више неће крочити моја нога у твоју радионицу.

Мирол је загрлио своју матер и пољубио у чело, а затим је отпрати несигурним корацима у њену собу.

Након два минута се вратио и јецајући падне на мене, а затим покаже на парчад на земљи.

— „Пандора“!

У очима његовим заблиставше се две крупне сузе.

У Омољици.

Милан Голубичић

канских држава. Та сагласност између Русије и Италије испољила се, када је искрснуло питање балканских железница. Италија је тада исто тако као и Русија одлучно заузела становиште у корист јадранске железничке пруге То зближење са Италијом врло је значајно. Оно ће много допринети, да се и питања, која су на дневном реду, реше праведно и мирним путем.

Када су стварани сви ови споразуми, Извољскога је руководило уверење, да је Русији потребно да у миру прикупља своју снагу, а чврсто му је уверење, да се Русија не може одрећи своје улоге као европска велика сила. Када би Русија ослабила, нарочита би опасност претила словенским племенима и словенским државама. Да Русија води бригу о словенским племенима, доказ је поступак јој у мађедонским реформним питањима и њено одлучно становиште против градње новопазарске железничке пруге

Говорио је затим о реформном покрету у Турској и истакао је, како се под утиском новог државног реда у Турској догађаји на Балкану повољно развијају. — Можда је први случај у историји, да је Русија у своме поступку у погледу догађаја у Турској могла рачунати на сагласност и са оним силама, које до сада нису имале поверења и наклоности према Турској.

О независности Бугарске и анексији Босне и Херцеговине рекао је: Руско друштво захтева од владе, да протестује против анексије. Ко то тражи, јамачно мисли, да руски министар спољних послова може у томе питању да поступи независно од неких политичких наследстава и ранијих обвеза. На жалост, није тако. — Њега веже будимпештанска конвенција од 1887. године и берлински уговор од 1874. године О тим уговорима је историја позвана, да суди. Руски пак министар спољних послова мора с њима да рачуна, као и са доцнијим дипломатским споразумима. Под таким приликама није тешко предвидети, какве би тешке последице могле наступети по Русију, када би протестовала. Као услов протестовања служе или позитивна права или пак изгледи, да се употреби сила. Из онога, што је раније рекао, може видети дума, како се не би могли држати основи позитивних права за протестовање, јер би се неоспорно однос између Русије и Аустроугарске толико заоштрио, да би можда дошло и до стварна сукоба. Протестовати без намере, да у случају потребе потпомогнемо протест и оружјем, била би највећа политичка погрешка. Русија нема позитивна права, да сама протестује, али има права, шта више и дужности, да упозори на онај међународни чин који одређује положај Босне и Херцеговине: на берлински уговор. Иако је тај уговор уништио више него половину оних успеха, које је Русија извојевала словенским народима, Русија ипак за тридесет година није хтела да дирне у њега. Сад пак када се једна сила одлучила, да промене једну одредбу берлинског уговора, која јој је неповољна и Русија то не може да спречи — онда је морална дужност Русије, да упозори на друге одредбе тога уговора, које су неповољне по Русију, а нарочито по балканске државе и Турску. То становиште, којему се придружила већина великих сила, само по себи води на мисао конференције. Мисао пак о европској конференцији не потиче од Извољскога него од Турске, као силе, која је непосредно оштећена. Конференцију траже сви они, којима је драгоценије право него чин, којима је стало до очувања оног начела, да се уговори не могу мењати без пристанка сила потписница. Русија може рачунати на пристанак иако не свију, а оно већине великих сила. Откако је избила криза, Русија ради сагласно не само са Француском, него и са Енглеском и Италијом. Турску при преговорима очекује важна улога и у погледу својих праведних захтева може рачунати на наклоност Русије. Русија се уопће не држи непријатељски према Аустроугарској. Па и Аустроугарска, која је недавно пружила доказа своје попустљивости, а с њом и солидарна Немачка у спорним питањима заузеће тако становиште, које ће зајемчити општи мир. Русија без себичних намера отпочиње преговоре. Имаће обзира на очување мира, који је подједнако потребан свима, и сви дипломатским средствима заступаће топло и несебично интересе свију балканских држава. На заузимање Русије, увета је у програм европске конференције и тачка о давању повластица Србији и Црној Гори.

Русија је наклоњена и Бугарској, али не може прећутати, да је проглас бугарске независности изазвао тежак утисак. Бугарска је радила против нарочити савета Русије, па ипак Русија, која је створила Бугарску, не може је сада напустити када је ова постигла смер, који јој је истакла Русија. Зато Русија настојава, да што пре створи праведан споразум између Турске и Бугарске Русија је известила Бугарску, да њено даље држање према Бугарској не зависи од владања Бугарске у прошлости, него од тога, како ће се она у будуће владати и у колико ће бити солидарна са осталим државама балканским. Бугарску, Србију и Црну Гору треба да прожме сазнање о потреби међусобне моралне и политичке јединствености. Русији је смер, да ове државе уједини са Турском ради одбране њихове народне и економске независности. Ради тога, морамо уверити Турску, да ми с истинском наклоношћу пратимо њен унутарњи развитак и хоћемо да осигурамо њену целокупност. Русија се даље нада, да ће у Београду и на Цетињу разумети, да треба да останемо хладнокрвни и промишљени. Само ако будемо мирни, можемо зајемчити, да ће се криза решити у корист Словенства.

Најзад је Извољски изјавио, да Русија нема себичних смерова; да настојава, да се ова споменута питања реше мирним путем и начином, који одговара народном достојанству Русије.

Црногорска војска

Према најтачнијим вестима Црна Гора може у случају рата поставити 40.000 изврсних ратника. Први позив имаде 25.000 добро извежбаних пешака и то је језгро војске, за коју се тражи барем пет шест пута толика непријатељска сила. У свему имаде 36.000 пешака, а тобџија 1200. — Војска се дели у једанаест бригада, а свака имаде од прилике по 3000 људи. Центри тих бригада јесу: Цетиње, Вирпазар, Улцињ, Подгорица Спуж, Данилов Град Никшић, Грахово, Језеро, Колашин и Андријевица. — Артиљеријска бригада је у Андријевици.

Оружја имаде Црна Гора три пута више него војника, самих руских берданки — пушака имаде 60.000, што их је Црној Гори поклонила Русија, има поред других, још и 20.000. Верндлових пушака. — За тим имаде 44 опсадна топа са 20 матраљеза, 48 брдских и 36 пољских топова. За ово оружје имаде у црногорским арсеналима и сувише цебане, те је по томе Црна Гора увек потпуно спремна за ратовање.

Црногорски бојкот.

Како јављају из Котора (у Боци Которској) одлучили су Црногорци, да не ће изостати иза црногорске владе у борби против Аустрије.

После одлуке црногорске владе, да се на аустријску робу не ће више примењивати највише повлашћење него да ће се царинити по општој тарифи, цетињски су трговци одржали у недељу велики збор, на коме је одлучена да се попут трговаца у Турској и у Црној Гори бојкотује аустријска роба. Како бококоторске вароши Котор и Рисањ живе поглавито од трговања са Црном Гором, то ће овај бојкот најтеже осетити сама Бока

Вести из места и са стране.

Незвани гост.

Пишу нам из Парага 13. (26.) децембра 1908. Штовани господине уредниче! Јуче смо „имали срећу“ да нас је походио један „незванн гост“. Изненада поплавио ја наше, иначе радикално, место „Србобран“ лист загребачких православних Хрвата. Ми Срби, нека је хвала Богу и бистрој памети нашега народа, имамо за многу прилику и и неприлику згодне изреке, па тако и за незване госте. Или зар није оно лепо: „Незвану госту — место за врати?: А исто тако и она друга народна, како им у сабору рече др. Миша Михајловић „према свецу — тропар, а према госту — пешкир“. Сасвим „достојно“ место Знамо где ћемо са „Србобраном“ но само се чудом чудимо и у чуду питамо: откуд нама та висока милост од „Србобрана?“ И гле! „Погнуо „смирену“ главу пред нама „мрским радикалима“, покупио адресе овдашњих претплатника наше „Заставе“, обукао лисичију кожу“, па не ружи ни једном речцом радикале (!) и „стидљиво“, чово, позива на — претплату. И како само голибији гуче: „....Шаљемо вам зато данас и идућих пар дана „Србобран“ на углед и надамо се да ћете се нашем позиву одазвати...“ и то „.. због тога, што се одлучно, истрајно и неустрашив бори (разуми „Србобран“) за права српскога народа (ох! прим. писца) и отаџбине...“ И ко сад да ту не каже: Иш не праши „Србобранови“ громовници — и права српскога народа! Таман! Но залуд, „Србобране“, луваш, дуваш, не издува, чега немаш!“ По „одлучним, истрајним и неустрашивим“ борцима око „Србобрана“ би права српскога народа — пала у бунар, што је рекао пок. патријарх Георгије, бивши покровитељ и савезник србобранових „јунака“. А ми пак знамо само једну праву српску народну странку, и то је радикална странка. Познајемо ми „Србобран“, али познајемо и пажљиво пратимо доиста одлучни, истрајни и неустрашиви, али и мудри, пожртвовни и родољубиви рад радикалне странке и њезиних вођа за добро српскога народа за уређење његове српске народне црквене автономије и права српскога народа. Знадемо „Србобране“ ми то добро, па ево већ и опажамо поред свих гадних интрига твојих госа — и плодове тога родољубивог, напорног, мушког и трезвеног рада. Али познајемо ми „Србобране“ и рад твојих „неустрашивих делија“. Знадемо ми за њихову „мукотрпну“ борбу око православног Хрватства; позната нам је добро твојих „одважних госа“ једна теорија о „једном народу двеју вера“. Но такога зеља ми не требамо. Рекли би смо, „Србобране“ да је те „истрајне“ православно-хрватске политике твојих вајних политичара сита већ и честита Лика и Крбав, лепа Банија, и сва бутун-племенита земља Хрватска и Славонија, где год православни Србин живи, па — остави нас овамо на миру. Умећемо ми већ права српскога народа и сачувати и одбранити боље од тебе и твојих „куражних“ громовника Поштеди нас дакле у будуће твојим „гостовањем“ јер ми не волимо ону тицу, која онако лукаво подноси своја јаја у туђе гнездо. Знај да радикали јесу и остају за тебе — кисело грожђе. Па с тога ти ево овако лепо православно српски — а ти и твоја тевабија, ако вам је воља, схватите православно хрватски. Д викујемо: Незвани госте, ово ти је за данас од нас — пешкир, а у будуће — „далеко ти лепа кућа, „Србобране“! Да, да, далеко „Србобране“, бар дотле, докле си овакав, какав си данас и до данас.

Вајкадашњи радикал.

Напад на председника француске републике.

Из Париза јављају да се првог дана католичког Божића десило ово: Председник француске републике Фалијер пошао је око пола десет пре подне из елисејске палате у шетњу Пратили су га тајник Грамандон и пуковник Ласон. Одједном се ненадно баци на председника један непознат човек, једном га руком удари по образу и дохватио за браду. Пратиоци председникови бацили су се на атентатора и оборили га на земљу, но овај је собом повукао и председника. Два полицаја су атентатора одмах ухапсили Овај је изјавио да код себе нема никаквог оружја и да је хтео само председникову браду да продрмуса. Атентатор је келнер без службе, код њега су нађене многе брошуре (књижице) против владе Изјавио је да је свесно извршио атентат и не жали што је своју дужност испунио. Председник Фалијер наставио је пут после атентата и свратио се у елисејску палату. Сви су министри похитали у Елисеј и изјавили Фалијеру своје гнушање над атентатом.

Арапске приче и сатире.

Доносимо три арапске причице које показују оштроумност тог народа. — Једна од тих причица зове се „Заједнички пост“. Она гласи: Неки сељак упита некога човека, како је пост месеца Рамазана у његовом граду прошао. Овај одговори, Ми се сакупимо тридесеторица на крају у исти сат и постимо заједно од јутра, па све до вечери. Тако смо уловили тридесет муха једним ударцем и приштедисмо себи читав мјесец дана гладовања. — Друга причица зове се „Завист“. Она гласи овако: Два просјака дођоше пред краља, који је добро знао да просјаци хоће, да од њега испросе какав дар. И краљ рече: Један од вас

нека тражи, што га је воља, а ја ћу му то дати, а други нека добије двоструко од тога.“ Оба просјака се никако нису могли да одлуче док није краљ постао нестрпљив, захтевајући одговор: Та да рече један: „О краљу, изболи ми једно око“ — Трећа причица зове се „Чудна жеља,“ те гласи овако: Један богаташ јашио је једном на белој магарици. Она се опирала томе да брже потече, те је касала полако. На то се човек разљути и закле се у својој срџби, да неће животињи читаву ноћ дати хране. Но кад се кући вратио, нареди слугама као обично, да нахране магарицу. „Но чувај се, да јој не кажеш“, дометне он, „да сам ти ја то наредио. Иначе могла би ме презрети.“

Говор мајмуна.

Од неког времена се професор Мечников бави испитивањем говора мајмуна. Он би хтео да установи да мајмуни имају известан начин усменог говора. Мечников сад намерава да једног мајмуна научи француски. Са испитивањем мајмунског језика се бави и француски научењак Лавилет, који хвата гласове мајмуна, те на основу тога мисли саставити речник говора мајмунског.

Играч — убица.

Јављају из Хајдубесермења, да су 6 о м. у близини Хајхаза нашли Харанги Пала који је био убијен. Полиција је нашавши Харангија почела трагати за убицом и пронашла је, да је истог убио један момак који је ишао у разне сватове па играо и тамо зарађивао себи хлеб. Исти се по разним местима бавио и под разним презименима називао. Једног дана дође по њега Харанги и позове га да дође с њим у једне сватове да игра, нашто је он и пристао. Но на путу нападне играч на Харангија, прободе га са гвозденим вилама и узме му готовину од четрдесет форината те умакне. Полиција још непрестано трага за убицом.

Конац клуба дебелих људи.

Јављају из Њујорка: После четрдесет и три године разишао се клуб дебелих људи, који се основао у Сут Норфолку у држави Конелтикут. Разлог је томе тај, што су у томе клубу била само још четири члана. Ти чланови били су врло уважени. Херман Бус имао је 500 фунти, Д. С Вардеворт 486 фунти, Јохан Макдоналд 441 фунту, Долер 400 фунти.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

Најзгоднији поклон о Божићу и Новој Години!

Српским родитељима и учитељима!

Иза пок Чика Јове остало је око 500 примерака (од читаве године) „Невена“ из године, (1800-1900 и 1900-1901.) што се налазе сада код мене.

„Невен“ од једног годишта стаје 1 Кр. (иначе стаје 8 кр:).

Како је „Невен“, тај дивни дар чика Јовин српској деци и алем камен српске дечје књижевности, најбољи дечји божићни поклон, то држим, да би требало, да свака српска кућа, па и школа купи „Невен“ и поклони га Српчету, српској узданици.

Ко хоће да му се „Невен“ поштом пошље, нека пошље и поштарину од 30 пот.

У Руми дана 12. (25. децембра) 1908.

Милена Миладиновић.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Дао сам у штампу своју књигу, која носи напис

JUS INSPECTIONIS
ВРХОВНИ ДРЖАВНИ НАДЗОР
или
ДРЖАВА И АВТОНОМИЈА.
ДРЖАВНО ПРАВНА СТУДИЈА

уз особити поглед на српску народно-црквену автономију у карловачкој митрополији

Књига ће изнети око 8 штампаних табака. Цена јој је 3 К у претплати, док ће дућанска цена бити 4 К. Позивам с тога поштовану публику на претплату.

У Руми 2 (15.) децембра 1908.

Др. Жарко Миладиновић.

ОГЛАС.

У среду 17. (30.) децембра о. г. у 10 сати пре подне продаваће се у манастиру

Беочину

риболов на јавној дражби. У слови ће се тада прочитати

Осим тога има у манастиру Беочину на продају **оваца, свиња и коња**. Купци могу марву прегледати у свако доба у самом манастиру, те се тамо о цени распитати и погодити.

У Карловцима, 25. децембра 1908.

Душан Ширадовић,
дипломирани агроном, помоћник надзиратеља српских народно-црквених добара.

1641 1—3

ГОТОВЕ СУ

српске светитељске карте дописнице, св. Никола, Божић, св. Стеван, св. Василије, св. Јован и т. д. слике су снимите са оргинала највећих српских уметника: **Уроша Предића и Паје Јовановића**, дивна израда, добити у свакој количини

Препродавцима у црној боји **100 ком 2·80** а у бојама **100 ком. 5 круна**

Само у књижарници

Милана Ивковића у Новом Саду.

1605 9—10

30872. 31513./kig. 1908. szám.

Versenytárgyalási hirdetmény.

Ujvidék szab. kir. város tanácsa a közvágóhiddal kapcsolatos városi jéggyárban 1909. évben termelendő műjég értékesitése czéljából nyilvános zárt ajánlati versenytárgyalást hirdet a következő feltételek alatt:

1. Ajánlattevőnek kötelezettséget kell vállalnia arra, hogy a város jéggyárában 1909. évi május hó 1-től 1909. évi november hó 1 ig kimérendő műjeget, mely naponként körülbelül 30 (harminc) métermázsát tesz ki, naponként a jéggyárban a szerződésben megállapitandó hajnali órában átveszi az ajánlatban számokkal és irásban szavakkal kiteendő egységárban.

A mennyiben a városi tanács a vállalkozó meghallgatása után szükségesnek találja, hogy a jéggyártást május 1. előtt megkezdje és esetleg november 1. után folytassa, köteles lesz vállalkozó az igy gyártott műjeget is ugyanazon egységárban átvenni.

A város azért hogy a fent kitet mennyiséget tényleg termeli, felelősséget nem vállal.

2 Ajánlattevő a város és intézményeinek jégszükségletét, ide számitva az esetleges járványok idejében felmerülő jégszükségletet is, önköltségek tartozik fedezni.

3. A jéggyárnél előforduló bárminemű üzemzavarok felmentik a várost szállitási kötelezettsége alól, a vállalkozó e czimen semminemű kártéritésre igényt nem tarthat.

4 A városi gazdasági ügyosztálynál átveendő ajánlati minta kitöltésével szerkesztendő, 1 koronás bélyeggel ellátott, pecséttel lezárt és sértetlen boritékban elhelyezett ajánlatok közvetlenül vagy pósta utján 1909. évi janár hó 4-ik napjának déli 12 órájáig nyujtandók be Ujvidék szab. kir. város polgármesteréhez ezen felirással: „N. N. ajánlata Ujvidék szab kir. város jéggyárában termelendő műjég átvétele tárgyában“.

5 Az ajánlathoz 300 (háromszáz) korona bánatpénzek készpénzben vagy óvadékképes értékpapirban a város pénztárába történt letételéről szóló nyugta csatolandó

A készpénzben letett bánatpénz után kamat nem jár.

6. A bánatpénzt az ajánlathoz csatolni nem szabad.

7. A beérkezett ajánlatok 1909. évi január hó 4-én délután 3 órakor fognak a városház kis tanácstermében felbontatni. A felbontásnál ajánlattevők vagy képviselőik jelen lehetnek

8 Ajánlattevők a végleges döntésig ajánlataikkal kötelezettségben maradnak.

9 Elkésetten érkezett, nem szabályszerűen felszerelt, továbbá utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

10. A városi tanács fenntartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között — tekintet nélkül az egységárakra szabadon választhasson.

Ujvidék szab. kir. város tanácsának 1908 évi deczember hó 23. napján tartott üléséből.

Dr. Demetrovics Vladimir s. k.
polgármester.

МЛАДА ЖЕНСКА

тражи место код самца господина са или без деце, **да води домазлук.** Ради адресе дознати у администрацији „Заставе“.

1643 1—2

Ad 9967/2460 ex 1908.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења места

КЊИГОВОЂЕ

централне касе српских православних манастира,

са којим је местом скопчана плата од годишњих 3000 (три хиљаде) К и станарина од годишњих 400 (четири стотине) К.

Срби, православне вере оспособљене књиговође, који желе ово место добити нека своје молбенице поднесу **српском православном народно-црквеном саборском одбору у Карловцима најдаље до 18. (31.) јануара 1909. године.**

Молби треба приложити: крсни лист, сводоџбу о оспособљењу за књиговођу, лечничку сведоџбу и сведоџбу о досадашњем занимању.

Карловци 25. новембра (8. децембра) 1908 године.

Председништво
српског прав. народно црквеног саборског одбора.

1642 1—3

Ад. С. О. 9819./2431. ex 1908.

Стечај.

Ради попуњења трију писарских места у писарници саборског одбора расписује се стечај.

Плата је 1200 круна годишње за свако поједино место.

Постављање је за прву годину привремено; а истом друге године, ако дотични покажу својим службеним радом, да су вредни унапређења, могу бити постављени сталнима и онда ће уз плату уживати и станарину од годишњих 200 круна.

Нарочито се захтева, да писар има сасвим читак и леп рукопис и да је способан, да тачно и брзо преписује српске и мађарске а по могућству и немачке саставе. Предност имају они, који су потпуно вешти радити и на писаћој машини, па **обзиром на ово последње могу и женске компетовати** на горња места; ну и мушкарци, који желе предност и женске морају приказати сведоџбу оспособницу од наставног завода за ту струку иначе се неће моћи узети у обзир проста тврдња, да су потпуно вешти раду на писаћем строју.

Срби и Српкиње, православне вере, — који желе получити писарско место, ваља да уз молбеницу прикажу крсни лист, лечничку сведоџбу о садањем здравственом стању, евентуално сведоџбу о оспособљењу у вештини у раду на писаћем строју, сведоџбе о досадањем службовању и по десет редака рукописа на сваком од горњих језика увида и оцене ради.

Молбенице се имају поднети: **митрополиту и патријарху српском** у Карловцима, као председнику саборскога одбора, **најдаље до 7. (20.) јануара 1909. године.**

У Карловцима, 24. новембра (7. децембра 1908. године.

1663 2—3

Председништво
српског народно-црквеног саборског одбора.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.